

Katalogy – národní zájmy high/low politics

Cíle zahraniční politiky

Lze definovat jako **průnik žádoucího a možného v úsilí státu** – národní zájem: průnik žádoucího a možného (globální mír není zájem ČR).

Drulák: ČR a Rusko – průnik žádoucího a možného

možné/žádoucí	I.) <u>přátelské vztahy s Ruskem</u>	II.) „okupace“ ČR	možné/nežádoucí
žádoucí/nemožné	III.) ČR s významným vlivem na Rusko	IV.) začlenění ČR do Ruska	nežádoucí/nemožné

Národní zájmy (cíle ZP) můžeme dělit z dvojího hlediska:

a) podle formy

1) **základní: přežití státu, zajištění bezpečnosti**

Koncepce ZP ČR – základní cíl: „zajištění existence státu, jeho státní suverenity, územní celistvosti, zachování ústavního pořádku, demokracie a bezpečí“.

2) **krátkodobé a střednědobé:** představují **konkrétní úkoly**

vstup do EU, udržování a zlepšování vztahů se sousedy, aktivní politika v mezinárodních organizacích (posílení principů mezinárodního práva).

3) **dlouhodobé:** naplňování probíhá v dlouhodobém období

ČR definuje dlouhodobé zájmy jako úsilí „vytvoření takového mezinárodního společenství, v němž válka je nepřipustným zločinem řešení sporů mezi státy, v němž jsou společně zvládnuty hrozby a rizika a v němž se rozvíjejí různé formy politické a hospodářské spolupráce“

b) podle obsahu

1) **mocenské** (**moc** schopnost státu ovlivnit v souladu se svými záměry chování jiných států a to i proti jejich vůli - je **základním předpokladem přežití státu** v mezinárodním prostředí)

- **více moci** vycházející z pramenů moci znamená **větší možnosti** pro kvalifikované přežití v mezinárodním prostředí + větší paletu alternativ jednání – tzn. větší **svoboda** (záleží na efektivitě využití moci politickou reprezentací)
- prameny moci: HNP, HNP na hlavu, počet obyvatel, rozloha, stupeň gramotnosti, velikost vojenských sil, kvalita elit, kvalita diplomacie

Krejčí: prostředí vyžaduje spoléhat na vlastní síly v podmínkách nejistoty – základní zájem musí být definován jako **dostatečná moc k zajištění vlastní existence**.

- 2) **ideové** (křížácká tažení, misionáři, export hodnot a myšlenek, šíření světové revoluce, islámské revoluce, tržní ekonomika a demokracie – IMF, WTO; lidská práva a mezinárodní právo)
 - vytváření dobrého jména státu v zahraničí (pozitivní image): přijímání uprchlíků, rozvojová pomoc, mediace konfliktů..
- 3) **ekonomické**: posilování prosperity států
 - významným cílem zahraniční politiky zejména u států s otevřenými ekonomikami vysoce závislými na vnějším prostředí – prolínají se s vnitropolitickými cíli: *podpora exportu a lákání zahraničních investic* (podpora zaměstnanosti, obchodní bilance kurzu měny)

Priority ZP ČR (vláda ČSSD – 1998)

- začlenění ČR do **EU** a s tím související úkoly
- vstup do **NATO** a role plnohodnotného člena
- nadstandardní vztahy se **Slovenskem**
- dobré vztahy s **Německem, Polskem a Rakouskem**
- prohlubování bilaterální i multilaterální spolupráce ve **středoevropském regionu**
- rozvoj vztahů s **USA**
- spolupráce s **Francií, Velkou Británií, Itálií, Španělskem** a dalšími západoevropskými zeměmi jakož i **Japonskem a Kanadou**
- rozvoj vztahů s **Ruskem**
- rozvoj vztahů s **Ukrajinou** a dalšími státy SNS
- přispívání ke stabilitě na **Balkáně**
- hospodářská spolupráce a vztahy s **rozvojovými zeměmi**
- aktivita na půdě **mezinárodních organizací** (Rada Evropy, OSN, OBSE, OECD a další)
- nový přístup: **konsensuální přístup** k zahraniční politice – konzultaci ZP otázek s dalšími stranami a s odbornou veřejností a aktivní podpora exportu..

USA (1995)

- **územní celistvost USA**
- bránit vytvoření **nepřátelské supervelmoci** či koalice
- kontrolovat **ZHN**, zabránit použití kdekoliv na světě
- podporovat prosperitu a územní celistvost **Kanady a Mexika**
- **svobodný pohyb** myšlenek, kapitálu, zboží a služeb
- **růst globální ekonomiky**
- přístup ke zdrojům **energie**
- zabránit devastaci **ŽP**
- zabránit genocidě a masovému porušování **LP** kdekoliv ve světě

Krejčí: zájem představuje **propojení objektivní reality** v podobě mezinárodního prostředí **se subjektem** zahraniční politiky - státem či státníky.

Jak je možné že existují **alternativní pohledy** na to co je národní zájem jediného státu?

- **potřeba:** objektivní materiální nutnost
- **zájem:** subjektivní – odraz této potřeby ve vědomí člověka

- NZ je **subjekt-objektovým pojmem** (maximem racionality k dispozici při vymezování potřeb)

Zájmy ve vnitřní politice:

- ve vztahu ke *státní moci* **různorodé** (odpovídají různorodosti sociálních cílů členů společnosti);
- jsou **přechodné**;
- z pohledu *státního zájmu* (přežití) jsou to **zájmy dílčí**.

Zájmy v mezinárodní politice:

- jsou u všech států **obdobné**,
- **trvalé** (jako je trvalá anarchie – povaha mezinárodního systému),
- přímo souvisejí s mocí – z pohledu *státního zájmu* (přežití) jsou **absolutní**.

Lipman in Krejčí: *k vymezení zájmu konkrétního státu lze využít historické zkušenosti.*

Morgenthau: „NZ je **spojnice mezi rozumem** pokoušejícím se porozumět **a fakty**, která mají být pochopena“

Krejčí: „NZ je **soubor nejobecnějších požadavků státu vyplývajících z jeho geografické pozice, historických zkušeností a z aktuálních vztahů k jiným mocenským centrům**“

Jde však zároveň o **vnitřně velice diferencovaný** fenomén – trs cílů.

T. Robinson: „každý zájem lze zařadit za pomoci adjektiv: *primární-druhotný, specifický-obecný, trvalý-proměnný*“

Mezinárodní zájmy:

Identické zájmy – společné několika státům (ČR a Slovensko – zrušení *přechodných období*)

Komplementární zájmy – nejsou společné, ale mohou se doplňovat (ČR má zájem na posílení role OSN a mezinárodního práva, protože to vyhovuje malým státům; Francie má zájem řešit ohrožení míru a bezpečnosti na globální úrovni, protože chce vyločit jednostranné akce USA na které má minimální vliv)

Konfliktní zájmy – vytvářejí napětí a dojem, že jde o nulovou hru (ČR má zájem na volném pohybu pracovní síly v EU, protože disponuje dostatkem mobilní, mzdově relativně zdrženlivé pracovní síly; Rakousko má zájem na ochraně svého pracovního trhu, protože se obává zhoršení problémů s mírou nezaměstnanosti)

Vztah prostředí subjekt – vymezení rozdílu jednání aktérů v high/low politics

1) Objektivní prostředí:

- vytváří **prostor** v němž jsou zájmy formulovány a realizovány,
- má **objektivní povahu**
- **spoluurčuje zájmy**
- má **geografickou i časovou dimenzi**, v širším smyslu obsahuje i **normy**, zvyky a **zaběhlé vzorce** jednání

2) Politická reprezentace:

Role v mezinárodní politice

- **reaguje na objektivní podmínky**,
- spojuje je s dostupnými **mocenskými prostředky** (žádoucí a možné),
- **subjektivně interpretuje** objektivní podmínky,
- **hledá prostředky** k dosažení maxima žádoucího, které je možné

Role ve vnitřní politice

- **agreguje zájmy** vnitrostátních subjektů
- **konzultuje politiky**, tak aby byly průchodné
- **formuluje politiky** a volí mezi alternativami pod tlakem vnitrostátních subjektů

3) Hospodářské a sociální subjekty:

- **podsovají vlastní subjektivní zájmy jako prostředky** k dosažení objektivních potřeb;
- případně tvrdí, že jejich subjektivně vnímané **zájmy jsou totožné s objektivní potřebou**;
- **žádají** politickou reprezentaci **o využití mocenských prostředků** k realizaci těchto zájmů/potřeb.

Pro politickou reprezentaci jsou relevantní dimenze potřeb (objektivní NZ) i zájmů (subjektivní vnímání potřeb a podmínek) + přistupuje vedlejší role ve vnitřní politice (musí uspět u suveréna).

Pro vnitrostátní subjekty je relevantní jen aréna vnitřní politiky, formulují partikulární zájmy, subjektivně je mohou vnímat jako potřeby, ale to není nutné – není to jejich úkolem. Úkolem je realizovat vlastní zájem za využití všech prostředků, kterých lze dosáhnout. Pokud se nabízí prostředek realizace zájmu jako zájmu národního aktér se o takové chápání zájmu zasadí.